

Nr 250

Av herr **Sundin**, om minskning av skillnaden i lön mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst.

(Lika lydande med motion nr 360 i Andra kammaren)

Trots vårt i jämförelse med andra länder höga välstånd finns i dagens Sverige ett betydande antal människor som lever under förhållandevis knappa ekonomiska omständigheter. Av de 5,6 milj. människor över 16 års ålder som finns i vårt land saknar 1,6 milj. så pass stor egen inkomst att de är deklarationsskyldiga, och ytterligare 1,3 milj. har en deklarerad inkomst som understiger 5 000 kr. Bland dessa senare befinner sig cirka 600 000 personer i sin mest produktiva ålder eller mellan 25 och 50 år.

Det ligger i standardstegringsens natur att de mest produktiva grupperna har de bästa förutsättningarna att tillgodogöra sig ökningen i välståndet. Pensionärer, partiellt arbetsföra och andra handikappade får av naturliga skäl nöja sig med en standardstegring i blygsammare omfattning än fullt arbetsföra människor i de produktiva åldrarna. I fråga om dessa senare, alltså de människor av vilkas arbete välståndsstegringen beror, föreligger emellertid stora skillnader i inkomsthänseende. Likaså får de grupper som redan har höga inkomster i regel en större andel av den årliga ekonomiska standardstegringen än de grupper som har lägre inkomster. Särskilt markant framträder detta förhållande i fråga om löntagarna, eftersom de anställda i regel får ett årligt procentuellt tillägg på sin lön, beräknat efter samma procentsats oberoende av hur stor grundlönen är. De som har lägre löner får således en löneförhöjning med ett mindre antal kronor än de som har högre löner. Såväl inkomstfördelningen som standardstegringen är således mycket ojämn. Genom solidarisk lönepolitik, socialpolitik och andra åtgärder kan en utjämning inverkan på välståndsfördelningen uppnås. En sådan utjämning har också utan tvekan ägt rum under senare tid, men mot bakgrunden av de siffror rörande inkomstfördelningen som här ovan återgivits har denna icke gått tillräckligt långt. Härtill kommer att det framträder en allt tydligare tendens att bromsa de lägre inkomstagarnas och andra eftersatta gruppers krav på en rättvis fördelning av det ökade välståndet. Denna tendens framträder såväl vid löneförhandlingar som vid utformningen av de socialpolitiska åtgärderna. Detta är en utveckling, som inger stora betänkligheter.

Bland de lägre inkomstagarna i vårt land finns ett stort antal statsanställda och andra i likartade befattningar i kommunal eller enskild tjänst. Jag anser att den inkomstklyfta som finns mellan högre och lägre statstjänstemän är för

stor och att de lägre statstjänstemännen således erhåller en alltför liten andel av det samlade produktionsresultatet. Resonemanget är tillämpligt också för andra löntagare som har arbetsuppgifter av med de lägre statstjänstemännen jämförbar art. Lönesättningen för de kommunal- och privatanställda ligger utanför statsmakternas domvärjo. Däremot fastställs lönerna för de statsanställda av statsmakterna, åtminstone formellt. I realiteten blir lönevillkoren beroende av de uppgörelser som träffas efter förhandlingar mellan civildepartementet och de anställdas organisationer. När frågan sedan kommer till behandling i riksdagen betraktas uppgörelsen som ett förhandlingsresultat som ogärna kan rubbas.

Även om lönesättningen realistiskt sett är resultatet av en förhandlingsuppgörelse har dock statsmakterna möjlighet att utöva inflytande på utvecklingen av de statsanställdas lönevillkor. Det står i deras makt att påverka denna i sådan riktning, att den nuvarande stora inkomstklyftan kan göras mindre. Denna klyfta ökar för varje år genom det förut omnämnda förhållandet att de årliga tilläggen på lönerna utgår genom lika stora procentuella tillägg på lönen i alla inkomstskikt. I den mån de årliga lönetilläggen föranledes av penningvärdeförsämring får de högre statstjänstemännen en vida större kompensation för denna än de lägre statstjänstemännen. Det betyder att de högre statstjänstemännen kan tillgodogöra sig en snabbare och kraftigare standardstegring än de lägre. I någon mån motverkas denna emellertid genom den progressiva statliga beskattningen, som träffar högre inkomster hårdare än lägre.

Inkomstklyftan bör av rättviseskäl minskas, men även andra omständigheter talar för en utjämning. Inte minst behovet av en god rekrytering till de lägre statstjänstemannabefattningarna är ett starkt skäl härför. Tidigare har det varit möjligt för de statliga verken att kunna försäkra sig om en väl kvalificerad arbetskraft till de lägre befattningarna, men med hänsyn till de löner och arbetsuppgifter som nu erbjudes på den privata arbetsmarknaden kan man allvarligt befara att statstjänsten inte kommer att te sig lika lockande som tidigare. Det kommer att bli svårt att rekrytera tjänsterna med väl kvalificerade sökande. Då alla anställda numera kan räkna på att erhålla försörjning på ålderns dagar genom den obligatoriska allmänna tjänstepensionen kommer rekryteringssvårigheterna för de statliga verken säkerligen att ytterligare skärpas.

En annan omständighet, som gör det mindre motiverat än tidigare att upprätthålla ett system med stark differentiering av lönerna för högre och lägre befattningar, är den att skillnaderna i fråga om teoretisk utbildning för de olika befattningarna kommer att minska. Redan om några år kommer flertalet lägre tjänstemän att ha erhållit en teoretisk grundutbildning, motsvarande realexamen, medan motsvarande utbildningskrav för de högre befattningshavarna icke kommer att öka i nämnvärd grad eller tvärtom relativt sett blir lättare att uppfylla därigenom att högre studier gjorts tillgängliga för allt större grupper till lägre kostnader än tidigare.

De skäl av olika art som jag här anfört talar oförtydligt för en minskning av

inkomstklyftan mellan högre och lägre statliga befattningshavare. Staten bör föregå med gott exempel så att en utjämning av inkomsterna mellan högre och lägre anställda kan komma till stånd även inom andra arbetsområden, där en dylik utjämning är befogad. Den kommunala förvaltningen uppvisar med den statliga i huvudsak likartade problem. Det är givetvis inte min mening att riksdagen direkt skall besluta om en minskning av inkomstklyftan. Liksom hittills bör lönevillkoren framgå som resultatet av förhandlingar mellan de anställdas organisationer och staten. Men för att det avsedda resultatet, utjämning av inkomstklyftan, skall kunna uppnås torde det vara nödvändigt att riksdagen gör ett principuttalande av denna innebörd inför kommande förhandlingar.

Med anledning av vad som sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte uttala, att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas, så att en ur social synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes.

Stockholm den 23 januari 1961

Sven E. Sundin
